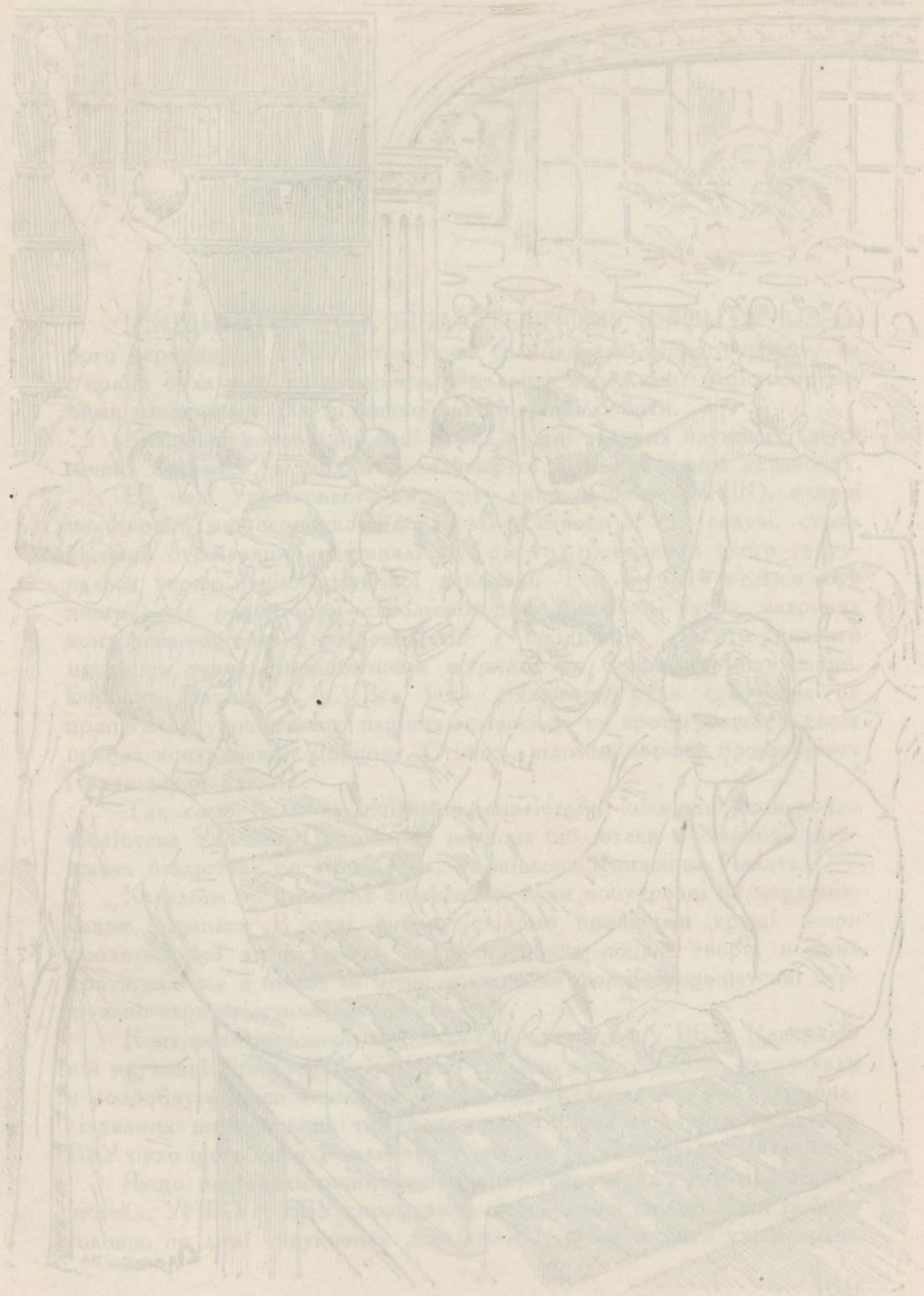

БІБЛІОТЕКИ

БІБЛІОТЕЧНУ СПРАВУ НА РІВЕНЬ ЗАВДАНЬ
СОЦІАЛІСТИЧНОГО БУДІВНИЦТВА. —

ШКІДНИЦТВО НА БІБЛІОТЕЧНОМУ ФРОНТІ. За старого керівництва НКО бібліотечна ділянка культурного фронту на Україні була широко використана класово-ворожими, націоналістичними елементами для підривної шкідницької роботи.

Класовий ворог звив свої кубла в ряді великих наукових і публічних бібліотек, в бібліотекознавчих та бібліографічних установах.

На чолі Українського інституту книгознавства (УНІК), єдиної на Україні вищої науково-дослідчої установи в цій галузі, стояв відомий буржуазний націоналіст Меженко, навколо якого гуртувалася зграя націоналістичної наволочі. Той же Меженко був довгий час редактором «Бібліологічних вістей» — кубла махрових контрреволюціонерів, націоналістів і шкідників. Досить назвати прізвища таких співробітників журналу як Єфремов, Ніковський, Боровіч, Балака і ін. Вся їхня діяльність була скерована на пропаганду українського націонал-фашизму, на протягування в своїх працях контрабанди Донцова, Огієнка, відомих ворогів пролетаріату і радянської влади.

Так само були засмічені націоналістами колишня Всенародна бібліотека України, Центральна наукова бібліотека в Харкові, Державна бібліотека ім. Короленка, Українська Книжкова Палата.

Каталоги по названих бібліотеках були побудовані за нацидємівською ознакою. В ряді рубрик свідомо пропущені кращі твори пролетарської літератури і, навпаки, повно подані твори, в яких протягувались в більш чи менш прихованій формі троцькістські буржуазно-націоналістичні настановлення.

Контрреволюціонери націоналісти, що засіли у ВБУ, Центральній науковій бібліотеці в Харкові, свідомо консервували, не пускали в розробку цінніші книжкові фонди, які склались з ряду націоналізованих поміщицьких та дворянських бібліотек: таких фондів у ВБУ було щось коло 1 мільйона томів, по ЦНБ близько 300.000.

Якщо націоналістичні, фашистські «теоретики» з «Бібліологічних вістей», УНІКУ і ВБУ спрямували вістря своєї шкідницької роботи головню по лінії «наукових» досліджень, «теоретичних» узагальнень

та висновків, то в масових бібліотеках націоналісти активно просували до читача контрреволюційну троцькістську і одверту націоналістичну літературу, а вилучали з бібліотек твори Маркса, Леніна, Сталіна, нищили та розкрадали соціалістичну власність — державне книжкове майно.

Так, з бібліотеки Дорпрофспілки Катерининської залізниці за 1930—32 роки вилучено чимало творів Леніна, Сталіна, книги Молотова, Кагановича, Бубнова і ін. За цей же час в бібліотеці розкрали щось коло 20.000 книжок.

Тисячами вилучались книги з бібліотек Донбаса. Тільки в Кадіївському районі, після перевірки шкідницької «чистки» бібліотеки, повернено на полиці близько 30.000 неправильно вилучених книжок.

В ряді бібліотек Вінницької області активно просувались до читача твори Єфремова, Яворського, Троцького і, разом з тим, консервувались в так званих «позаробітних ядрах» (фактично забороняли давати до користування) твори Маркса, Леніна, Сталіна, класиків світової й російської художньої літератури, українських пролетарських письменників.

За настановами старого керівництва НКО на чолі з Скрипником провадилась примусова українізація книжкових фондів бібліотек. Спеціальною ухвалою колегії НКО з 21 квітня 1932 року, затвердженою Карпеко, запропоновано Центральному бібколекторові «забезпечити в 1932 році в плановому комплектуванні масових бібліотек такі співвідношення літератури: української не менш 85%, а в держукомплектуванні — 100%». В наслідок цього багато бібліотек залишилось без російської книги та книг мовами нацменшостей.

З розгромом націоналістів на Україні проведена значна робота по ліквідації наслідків шкідництва і на бібліотечному фронті.

Викинуто чимало ворожого мотлоху, що засмічував бібліотеки, оновлено керівництво і зміцнено кадрами Український інститут книгознавства, колишню Всенародну бібліотеку України, Центральну наукову бібліотеку і ін. Викривається буржуазно-націоналістичну суть «науково-теоретичних» праць в галузі бібліотекознавства Меженюк, Боровичів, Біликів.

У справі вилучення з бібліотек політично-шкідливої літератури Наркомос провів чималу роботу. Лінією Головліту переглянута велика кількість книжок і дані на місця точні вказівки про вилучення творів націоналістів-шкідників. Робота по виявленню книжок, що підлягають вилученню, триває. Проте, на місцях контроль над здійсненням цих вказівок зовсім недостатній. Перевіркою того, як на місцях провадиться вилучення шкідливої літератури, встановлено, що в багатьох бібліотеках книжкові фонди ще й досі засмічені контрреволюційною, націоналістичною троцькістською літературою. У Вінниці при перевірці бібліотеки ім. Крупської виявлені на полицях твори Атаманюка, Гжицького, книжки Яворського, Річицького, Троцького і т. ін.

Одеса

Державна бібліотека

У районній бібліотеці Чимеровецького району виявлено твори Слісаренка, Пилипенка, Ірчана. В бібліотеці Гутянської цукроварні, пришибіївській бібліотеці, по бібліотеках Кременчуга виявилась невилучена література — Ткачука, Скрипника, Досвітнього, Сліпанського.

Зокрема, велика засміченість контрреволюційною, націоналістичною літературою виявилась по бібліотеках навчальних закладів.

Треба відмітити, що й досі на місцях є факти шкідливої плутанини, злочинного розбазарювання цінних книжкових фондів під виглядом так званих чисток.

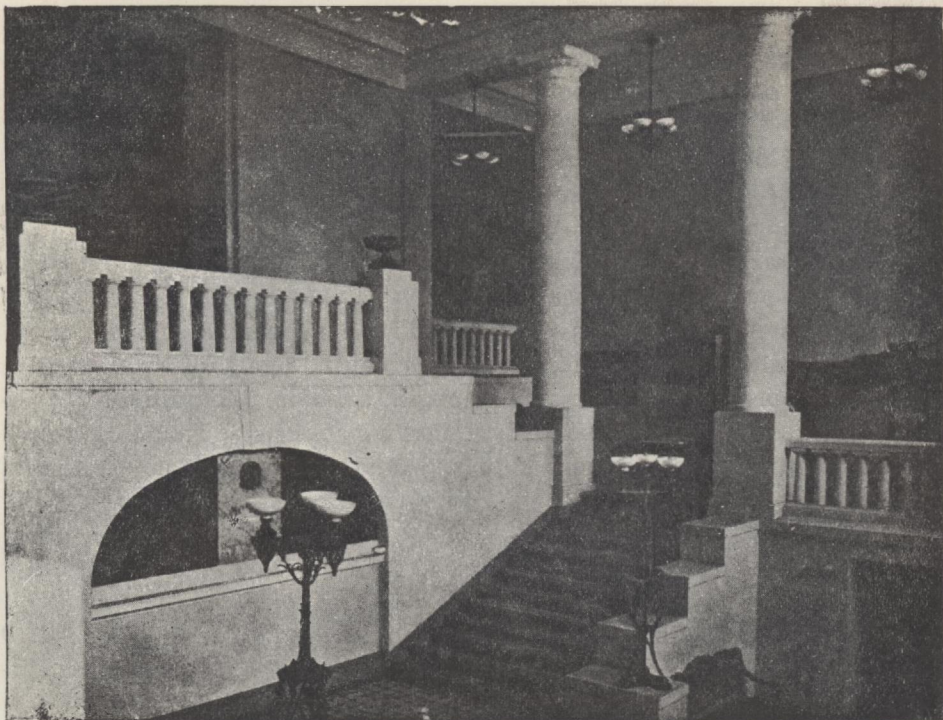
В остерській районній бібліотеці (Чернігівська область) були вилучені твори Байрона, Шекспіра, Бальзака. В бібліотеці Молочанського с.-г. технікуму на Дніпропетровщині вилучали твори Гете, Гейне та інших класиків світової літератури. В бібліотеці Гутянської цукроварні вилучали твори навіть Чернишевського і Салтикова-Щедріна.

ЗАХОДИ НКО ДО ПІДНЕСЕННЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ. Разом з розчисткою бібліотечного фронту від класово-ворожих націоналістичних елементів та з ліквідацією шкідницької практики перед НКО стало важливіше завдання — організувати систему та структуру бібліотечного керівництва у всіх його розгалуженнях. Вся бібліотечна робота установ, підлеглих НКО, підпорядкована спеціально утвореному бібліотечному управлінню НКО, якому також надані функції державного контролю над бібліотеками відомств і різних установ. Крім того, були засновані бібліотечні сектори майже по всіх обласних відділах народної освіти. Ці сектори переважно укомплектовані кваліфікованими працівниками.

Центральні міські бібліотеки в обласних центрах перетворені на обласні. На обласні бібліотеки покладені функції інструктивно-методичних центрів для масових бібліотек області. Частина цих бібліотек — одеська, харківська ім. Короленка, частково чернігівська і особливо вінницька розгорнули інструктаж і методичну допомогу районним бібліотекам та бібліотекам МТС. Решта обласних бібліотек ще не завоювали звання справжнього обласного методичного центру. Надто незадовільно працювала київська обласна бібліотека (для зміцнення її НКО призначив нового директора, досвідченого бібліотекаря). Ще гірший стан сталінської обласної бібліотеки, яка досі напівзруйнована.

ЦВК своєю постановою від 27-го березня 1934 року «Про бібліотечну справу в Союзі РСР» і ЦК КП(б)У постановою з 9-го березня 1934 року «Про роботу масових бібліотек» підкреслили величезне значення бібліотечної справи і дали розгорнуту програму піднесення якості роботи бібліотек на рівень сучасних завдань соціалістичного будівництва.

Київ, Бібліотека ВУАН

Вхід

Радянська бібліотечна громадськість України гаряче відгукнулася на ухвали партії і уряду. За участю пролетарської громадськості проведено ряд конференцій і зборів бібліотекарів, зокрема, обласних.

Скликані вперше за кілька років ці конференції мали велике політичне значення для дальшої роботи бібліотек.

У травні 1934 року відбулася, скликана Бібліотечною управою НКО та культмасовим відділом ВУРПС, Всеукраїнська нарада керівних бібліотечних працівників обласних відділів народної освіти, обласних профрад, ВУК'ів профспілок разом з директорами обласних і великих профспілкових бібліотек. Нарада підбила перші підсумки боротьби за здійснення ухвал ЦК та уряду, зокрема в питаннях самоосвітньої роботи, перебігу організації бібліотек при зразкових колбудах МТС, підготовки і перепідготовки бібліотечних кадрів.

В квітні 1934 року під час партійної наради з питань дитячої літератури проведена спеціальна нарада бібліотечних працівників дитячих бібліотек України, що розробила вичерпний план розгортання нової мережі дитячих бібліотек на основі вказівок партії та уряду.

Щоб виявити основні показники стану бібліотечної роботи на Україні (книжкові фонди, бюджет, кадри), НКО ще в 1933 і на початку 1934 року провів перепис масових бібліотек з кількістю від 500 книжок і більше. Нині закінчується перепис усіх без винятку бібліотек України.

В 1934 році працівники НКО, ОблВНО та державних обласних бібліотек охопили інструктивними виїздами та обстеженнями понад 140 районів. Ця робота проведена ще, безперечно, недостатньо.

Ряд бібліотек та кращих бібліотечних працівників, що показали кращі зразки роботи з книгою та читачем, були відзначені та премійовані Наркомосом.

Всі ці заходи (безперечно ще недостатні) деякою мірою сприяли поліпшенню роботи бібліотек.

Бібліотечна мережа за роки 1930—34 пережила значні зміни, що характеризуються процесом концентрації, ліквідації карликових бібліотек і організації пересувних фондів, а також зростанням мережі нових бібліотек. На всіх новозбудованих фабриках і заводах, поруч з бібліотеками для загального користування, утворилися нові технічні і спеціальні бібліотеки.

КАДРИ. Стан з бібліотечними кадрами ще незадовільний. НКО порядком перепису обстежив в 1934 р. близько 1.200 масових бібліотек з книжковим цenzом їх 500 книг (за станом на 1.I 1934 р.). Ось деякі дані, що характеризують якісний склад 1.913 платних працівників цих бібліотек: 70% їх не мають ніякої спеціальної підготовки, 38% мають нижчу загальну освіту, 542 (28,3%) мають річний або ще менший бібліотечний стаж.

Надзвичайно малий партійний прошарок (6,8%) і недостатня кількість комсомольців (490 із 1913, тобто 25,6%).

Це середні дані по Україні, а якщо проаналізувати за матеріалами того ж перепису якісний склад кадрів окремо по сільських бібліотеках, то будемо мати ще гіршу картину. Серед платних бібліотекарів сільських бібліотек спеціальної підготовки не мають 80%, нижчу освіту мають 51,3%.

Чимало всіляких вичищених шкідників-націоналістів з шкіл і інших установ знайшли собі затишний притулок у бібліотеці.

Підготовка нових висококваліфікованих бібліотечних кадрів, добре озброєних марксоленінською теорією, підвищення кваліфікації і перепідготовка наявного складу бібліотечних робітників, серед яких чимало старих бібліотекарів, що працюють віддано, чесно по-радянському — першочергове завдання, якому НКО приділив в 1934 році особливу увагу.

Щоб зміцнити бібліотеки, зокрема районні та МТС'івські, кваліфікованими працівниками, 1934 року були організовані короткотермінові 3—6-місячні бібліотечні курси. На цих курсах підготовлено і частково перепідготовлено 827 чол. (в 1933 році було підготовлено 120 робітників), з них бібліотекарів МТС — 540; для міських і районних бібліотек — 182 чол. і для дитячих бібліотек — 105 чол. Серед

Харків, Центральна дитяча бібліотека

Робота серед батьків своїх читачів — робітників заводу „Серп і Молот“

курсантів — 400 чол. демобілізованих червоноармійців та молодшого комскладу, серед них 60—70% комсомольців.

Зважаючи на надзвичайно малий процент комуністів серед бібліотечних працівників, НКО посилив готування бібліотечних працівників-комуністів з вищою спеціальною освітою. До бібліотечного факультету ВУІКО на 1-й курс цього року прийнято 350 осіб (проти 140 минулого року).

Для готування середнього складу бібліотечних працівників, в цьому році 5 технікумів політосвіти перетворено на спеціальні бібліотечні та відкрито 3 нових бібліотечних технікуми. Прийнято до бібліотечних технікумів цього року 855 чол. проти 350 в минулому році. Ці технікуми НКО забезпечив спеціально виготовленими програмами та іншими матеріалами.

Щоб піднести кваліфікацію працівників міських бібліотек до рівня вищої бібліотечної освіти, в Харкові та Києві утворено в 1934 році бібліотечні факультети (без відриву від виробництва) з трирічним строком навчання. На цих факультетах вчиться 270 чол.

Проте, всі ці заходи абсолютно не забезпечують того, щоб «до кінця 2-ої п'ятирічки інструкторський склад і керівні кадри республіканських, крайових, обласних, найважливіших міських, районних і великих фабрично-заводських бібліотек були укомплектовані не менш, ніж наполовину працівниками з вищою спеціальною освітою, а бібліотеки підприємств — працівниками з середньою спеціальною освітою» (з постанови ЦВК СРСР).

Треба відзначити, як велику хибу, відсутність систематичної методичної допомоги та живого інструктажу від НКО практичним бібліотечним працівникам, зокрема сільській бібліотечній мережі.

Рішення уряду про запровадження диференційованої оплати бібліотекарів безперечно поліпшить їхній матеріально-побутовий стан і має відіграти велику роль, як стимул до роботи бібліотекарів над піднесенням своєї політичної та ділової кваліфікації.

МАСОВА РОБОТА БІБЛІОТЕК. Чимало заводських та клубних бібліотек у місті непогано розгорнули масову роботу навколо проведення соцтехіспитів та допомагають робітникам опанувати технічний мінімум.

Велику роботу в цьому напрямку провели бібліотеки ХЕМЗ, ХТЗ, заводу ім. Жовтневої революції в Луганську, металургійного заводу ім. Ільча в Маріуполі і чимало ін. Ці бібліотеки укомплектували книжкові фонди великою кількістю спеціально дібраної літератури. Організували диференційоване обслуговування кращих ударників-ізотовців виробництва, влаштували при загальнозаводських і цехових бібліотеках спеціальні консультації з питань технічного мінімуму і соцтехіспитів, провадили вечори технічної книги, складали і поши-

рювали списки рекомендованої літератури для різних виробничих професій.

Вінницька обласна бібліотека в зв'язку з підготовкою до з'їздів письменників організувала широку масову літературну роботу: літературно-художні вечори, диспути, радіопересилання, виставки, консультації, бібліотечні читачівські наради. До ювілею Коцюбинського бібліотека влаштувала в музеї його імени велику виставку.

Лозунг Павла Петровича Постишева — «кожному колгоспові — свою хату-лабораторію», — знайшов активний відгук у роботі центральної бібліотеки Миколаєва. Бібліотека зв'язалась з рядом хат-лабораторій, забезпечила їх літературою, запросила спеціально агронома-консультанта і розгорнула широку роботу і міцний зв'язок з хатами-лабораторіями свого району.

Передові міські бібліотеки, виконуючи постанову ЦК ВКП(б) від 8.X-33 р., розгорнули роботу по самоосвіті. Центральна бібліотека металістів у Миколаєві організувала ряд лекцій для самоосвітників. Лекції ці відвідало 1.533 чол., з них 75% робітників, 20% учнів. Для малопідготовлених читачів організовані консультації з математики, мови, географії, природознавства. 20 робітників, які закінчили школу малописьменних, з допомогою консультантів підготовувались до вечірнього робітничого університету. Крім цих консультацій, бібліотека провадить агрономічні консультації.

Бібліотека заводу ім. «Жовтневої революції» в Луганську виділила книжковий фонд в допомогу самоосвітникам, виявила самоосвітників, організувавши для них консультації. За перше півріччя 1934 р. було 1.927 консультацій. В цій же бібліотеці провадились консультації предметно-групові. Дещо зроблено по розробці «кіл читання». Разом з комітетом комсомолу пророблено мінімум художньої літератури для комсомольців (коло читання з художньої літератури для комсомольця розраховане на 1 рік).

Бібліотека ХЕМЗ у Харкові розпочала роботу з самоосвітниками спочатку в дуже тяжких умовах (маленьке тісне приміщення), але одразу ж зацікавила нею робітників. Бібліотека провадить облік відвідування консультацій. Питання самоосвітної роботи висвітлюється в заводській газеті, на зборах, в цехах, в клубі.

Бібліотеки розгорнули широку підготовку до партійних з'їздів та популяризували їх рішення. Тут велику роботу провела бібліотека клубу зв'язку (Харків), включившись в похід ім. XII та XVII партз'їздів.

Масові бібліотеки в селі під час весняної посівкампанії активно включились в загальну роботу і перенесли центр своєї уваги до організації бібліотечної роботи в бригаді, ланці, таборі тощо. Ось, наприклад: райбібліотека Хорольського району вкупі з бригадою спілки «Робос» виїхала в село Єрківці для практичної культурної допомоги в посівкампанії і виконала там таку роботу:

1. В бригадах на полі, через голосне читання, популяризували лист тов. Постишева про соціалістичне змагання та вдарництво під час весняних робіт та про конкурс на кращу роботу бригади. В наслідок колгосп включився в конкурс, розробивши за допомогою бригади умови соціалістичного змагання поміж бригадами.

2. Виділили 8 книгонош із учнів старших класів, прикріпили їх до бригад та провели з ними семінар.

3. Від райбібліотеки подарували бібліотечку до посівкампанії. В підшефному колгоспі силами бібліотечного активу домоглись щоденного випуску польових газет та проведення читок газет в бригадах під час обідньої перерви.

Наслідком виїздів на села організували 8 нових бібліотечних пересувних пунктів при колгоспах.

Путивльська районна бібліотека на Чернігівщині взяла найактивнішу участь в роботі культбригад, організованих в районі для обслуговування посівної. Кожна бригада складалась із лікаря, агронома, бібліотеки-пересувки, кінопересувки та перукаря. Бригади провели велику культурно-політичну роботу, охопивши 9 сільрад і 21 колгосп.

Чимало інших бібліотек, працюючи далеко не в сприятливих умовах, показали прекрасні зразки масової роботи з книгою.

Народний Комісаріат Освіти приділив велику увагу організації нової мережі опорних бібліотек зразкових колбудів МТС. В 1934 році утворено 550 бібліотек при колбудах МТС. На державне комплектування цих бібліотек у першому півріччі 1934 року НКО видав дотацію в сумі 356.000 крб. В 437 з цих бібліотек є спеціальні платні бібліотекарі, які пройшли короткотермінові (2—3-місячні) курси. Більшість з них—демобілізовані червоноармійці, комсомольці.

Чимало з цих бібліотек (приблизно третина) вже нараховують від 1,5 і більше тисяч книжок, мають непогано скомплектовані фонди, організували пересувки по колгоспах та бригадах, організували навколо себе читацький актив (Велико-Левадська МТС, Смотрицького району, Селідівська МТС, Сталінського району; Потоцька МТС, Кременчуцького району; Цибулівська МТС, Монастирищенського району; Єнакіївська МТС; Соболівська МТС, Теплицького району; Каменемостівська МТС, Першотравневого району).

Бібліотека зразкового колбуду Каменемостівської МТС має добре приміщення. Велику увагу бібліотеці приділяє політвідділ. Книжковий фонд бібліотеки складається з 2.000 книг добре підібраних. Бібліотека регулярно поповнюється новими книжками. Постійних читачів бібліотека має 180 чол. В 31 колгоспі зорганізовані пересувки. Пересувники систематично одержують від бібліотеки МТС допомогу та інструктаж.

В жовтні 1934 року Наркомос додатково виділив на зміцнення книжкових фондів бібліотек МТС 475 тис. крб. з коштів держбюджету.

Миколаїв, Центральна міська бібліотека

Агрономічна консультація

БІБЛІОТЕЧНІ КОЛЕКТОРИ ТА КОМПЛЕКТУВАННЯ.

Основним каналом, через який бібліотеки мають поповнювати свої книжкові фонди, є бібліотечні колектори.

Всеукраїнський бібліотечний колектор склав договори з усіма видавництвами України на постачання бібліотекам літератури на суму понад 3.000.000 крб. В жовтні Наркомос передав Всеукраїнському бібліотечному колекторові централізоване замовлення на комплектування, за рахунок НКО, районних, дитячих та бібліотек МТС на суму в 1.000.000 крб.

Щоб схарактеризувати роботу колекторів, можна навести такі дані: якщо в травні бібліотечний колектор замовляв в Дитвидаві 100—200 примірників книжок однієї назви, то в серпні це замовлення зростає до 10—12 тис. прим.; у видавництві «Радянська література» колектор забирав у червні 1934 р. 50—400 прим. однієї назви, в серпні вже 3—10 тис.; замовлення колектора видавництву

«Український робітник» становило в червні 800 примірників однієї назви, в серпні 5 тис.

Колектори розгорнули роботу по охопленню бібліотек плановим комплектуванням. Наприклад, Київський — охопив договорами 324 бібліотеки, на загальну суму 803 тис. крб.; Вінницький — 297 бібліотек на 376 тис. крб.; Одеський — лише по 34-х районах на 259 тис. крб.

Асигнування за місцевим бюджетом на бібліотеки народів освіти невинно зростають.

АСИГНУВАННЯ НА МАСОВО-ПОЛІТОСВІТНІ БІБЛІОТЕКИ НКО

(в тис. карб.)

	1932 р.	1933 р.	1934 р.
Асигновано на самоосвітні бібліотеки з коштів місцевого бюджету	2.200	3.183	4.200
Асигновано на державне комплектування з коштів держбюджету	312	391	1.654
Всього	2.512	3.574	5.854
Процент зростання	100%	143%	233%

Проте стан з поповненням бібліотек новою літературою, насамперед політосвітних бібліотек, — і українською, і російською, і нацменівською — ще надто незадовільний.

До незадовільного стану комплектування чимало спричиняється і незадовільне фінансування цієї справи.

Справа з реалізацією коштів, асигнованих на бібліотеки місцевим бюджетом, в деяких місцях в загрозливому стані. Це, насамперед, б'є по районних та сільських бібліотеках. Вінницький колектор, що склав договори на поповнення бібліотек книжками на суму 376.000 крб., за 9 міс. одержав лише 137 тис. крб. Одеський колектор за 9 міс. одержав лише 101 тис. крб. з 259 тис. за договорами. Є випадки, коли бібліотеки не одержують коштів з асигнованих їм сум на книгопоповнення, отже не мають змоги придбати нову книжку і перетворюються по суті на якийсь книжковий архів. Так, серед 11 райбібліотек Одеси немає жодної, яка б за 9 міс. ц. р. одержала на комплектування більш 10% асигнованих для цієї потреби коштів.

Є також випадки, коли кошти, асигновані на книгопоповнення, використовуються на цілком інші справи, наприклад: для організації піонер-табору (завод «Серп і Молот»), ремонт будинку піонерів (Полтава), проведення олімпіади (Покровський район).

Скасувавши націоналістичні настанови старого керівництва, Наркомос рішуче змінив практику та політику комплектування. Так, наприклад, серед тієї літератури, що нею колектори комплектували бібліотеки в червні, липні, серпні, російська книжка становить щось коло 45%. Проте, та кількість російської літератури, що над-

ходить на Україну, зокрема і особливо та її частина, що попадає до колекторів, ні в якому разі не задовольняє потреби бібліотек.

Приміром, Одеський бібколектор одержав в цьому році від КОГІЗа книжки: «Петр Первый» Толстого — 10 прим.; «Человек меняет кожу» Ясенського — 10 прим.; «Большой конвеер» Ільїна — 25 прим.; «Капитальный ремонт» Соболева — 30 прим. Київський бібколектор одержує в КОГІЗі до 100 примірників однієї назви російської белетристики, тоді як лише плановим комплектуванням він охопив 324 бібліотеки.

Друге гостре питання — це відсутність потрібних матеріалів для бібліотечної обробки та переплітання книжок (картон в першу чергу) і виготовлення речей бібліотечної техніки, в яких відчувається велика потреба (інвентар, щоденник, бланки обліку тощо).

НАУКОВІ БІБЛІОТЕКИ. Після проведеної чистки кадрів наукових бібліотек їх було зміцнено новим керівництвом та бібліо-

Миколаїв, Центральна міська бібліотека

Краща читачка — дружина робітника

течними працівниками — членами партії, комсомолу і безпартійними, добре обізнаними з бібліотечною справою (до 80 чол.), які вже провели значну роботу. В бібліотеці Академії Наук (кол. ВБУ) проведено чималу роботу, а саме: впорядковано за рекордний термін близько 1 мільйона книжок, розгорнуто велику роботу щодо поповнення бібліотеки новими книжками нових і старих видань; за 9 місяців цього року до бібліотеки надійшло 760 тисяч бібліотечних одиниць, серед них фонди стародавніх книжок, рукописів, що мають велику матеріальну і культурну цінність. За допомогою НКО бібліотека одержала рукописи Гоголя. В цьому році розгорнута помітна наукова робота. Наукові працівники бібліотеки виготовили понад 50 наукових праць. Вже почали перебудову бібліотечного каталога, який складається з 2.000.000 карток.

Піднеслась робота і по інших наукових бібліотеках. Харківська бібліотека ім. Короленка організувала методичну допомогу бібліотекам області. Працівники бібліотеки опрацювали ряд наукових праць. Чимало зробила бібліотека щодо перебудови своїх каталогів, які мали на собі помітні ознаки минулого шкідництва.

Значну роботу провадить одеська наукова бібліотека, зокрема в справі пропаганди марксизму-ленінізму. Консультаційний відділ бібліотеки за рік обслужив 1.362 читачів поглибленими довідками, влаштував 41 тематичну виставку. Наукові робітники бібліотеки виготовили до друку 23 наукові праці. Значно поліпшилось обслуговування читачів. За перше півріччя 1934 року пропущено читачів понад 76 тисяч.

Значну роботу провели і такі бібліотеки, як харківська центральна технічна (Наркомважпрому) і Всеукраїнська медична бібліотеки. Остання стала досить серйозним методичним центром медичних бібліотек України. Викликає великий інтерес реферативна робота медичної бібліотеки. Вона організувала навколо себе фахівців, які реферують чужоземну медичну періодику. Ці реферати бібліотека друкує й поширює в спеціальному бюлетені.

Рік-у-рік зростають асигнування на роботу наукових та спеціальних бібліотек.

Зрушення в роботі наукових бібліотек абсолютно недостатні. У їх роботі є ще великі хиби і прориви.

Керівництво науковими і спеціальними бібліотеками ще не стоїть на рівні завдань, поставлених партією та урядом перед науковими та спеціальними бібліотеками. Питання державного контролю над роботою наукових та спеціальних бібліотек є найслабше місце в роботі бібліотечного управління НКО.

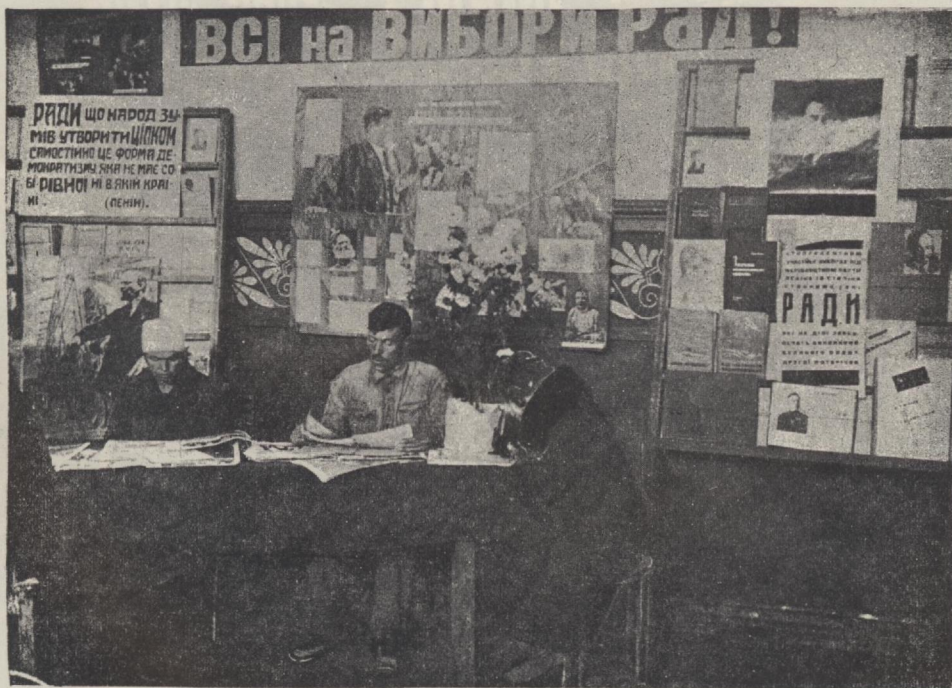

ДИТЯЧІ БІБЛІОТЕКИ. Значну увагу приділив Наркомос дитячим бібліотекам. Спираючись на центральні дитячі бібліотеки Харкова та Києва, НКО охопив систематичною методичною допомогою дитячі та частково шкільні бібліотеки, безпосередньо зв'язавшись з усіма спеціальними дитячими бібліотеками. Під час підготовки до Всеукраїнської партнаради з питань дитячої літератури, до з'їздів письменників, дитячі бібліотеки розгорнули чималу масову роботу серед дітей (обговорення окремих творів, виявлення бажаної тематики, збирання рецензій), охопивши нею десятки тисяч учнів.

В цій роботі відзначились крім центральних харківської та київської такі дитячі бібліотеки, як новогеоргіївська районна, миколаївська, макіївська, дніпропетровська, дитяча бібліотека Дніпрогесу.

Постанову ЦК КП(б)У про доведення кількості спеціальних дитячих бібліотек на 1.X до 100 Наркомос повністю ще не виконав, хоч вся підготівна робота проведена (розроблений конкретний план розгортання нової мережі, проведені всеукраїнські курси, на яких підготовлено 105 працівників спеціально для дитячих бібліотек), Справа впиралась у брак матеріально-фінансової бази. На початку жовтня Наркомос виділив для створення книжкового ядра цих бібліотек 170.000 крб.

Значно розгорнута масова робота дитячих бібліотек. Як приклад можна навести роботу дитячої бібліотеки будинку харчовиків

Первомайськ

Центральна бібліотека

у Харкові. Літературний гурток цієї бібліотеки охоплює 30 юних читачів. Керівник гуртка провадить з читачами бесіди на літературознавчі теми. Читачі опрацьовують твори окремих дитячих письменників. Видається бюлетень з рецензіями на твори дитячих письменників. Цей матеріал подають в стінгазету дитячої бібліотеки. Бібліотека організувала зустрічі читачів з письменниками та диспути за участю цих письменників. Літгуртовці обговорювали рукопис письменника Тенети «Винахідники», а молодші читачі — рукопис Панча «Нові чобітки».

Третя районна дитяча бібліотека Харкова, щоб охопити дітей свого району, провадить таку роботу: організовує тематичні виставки книжок, зв'язалась з школами свого району, що, починаючи з 3-го класу, в певні години приводять учнів своєї школи до бібліотеки. Дитяча бібліотека знайомить читачів з роботою бібліотеки, провадить показ книжок з виставок, закріплює показ виставки художнім оповіданням однієї з цих книжок. Після цих екскурсій кількість читачів бібліотеки значно збільшилась.

Крім того, бібліотека складає рекомендаційні списки книжок для кожного класу і поширює їх по школах. Для піонерватажків і піонерактиву організовані консультації з питань дитячої літератури.

Миколаїв

Виставка міської бібліотеки

Бібліотека під час літньої перерви провадить систематичну роботу з книжкою на шкільних майданчиках свого району.

Надзвичайно корисну роботу провадять київська та харківська центральні дитячі бібліотеки як в частині методичного керівництва дитячими бібліотеками області, так і щодо масової роботи.

Центральна бібліотека «Юного читача» в Харкові — це єдина велика спеціальна бібліотека для дітей у місті. Вона має крім відділу видачі книжок додому ще дві читальні, читачівську станцію, методичний кабінет, кабінет вивчення бібліотечної роботи з дітьми. Тут провадиться вивчення читача і систематичне планове керівництво читанням дітей, прищеплення їм навичок роботи з книжкою, з пресою.

Готуючись до іспитів, центральна бібліотека «Юного читача» провела велику підготовчу роботу, зв'язалась із школами, підбрала потрібні книжки, допоміжний матеріал. Консультанти читальні весь час допомагають читачам в проробці матеріалів за завданнями школи, читачівська станція провадить масову роботу з дітьми — читачівським активом дитячих бібліотек Харкова. Особливо велику роботу провела бібліотека щодо організації зустрічі читачів з дитячими письменниками Ленінграда, Москви та Харкова.

Непогано працюють херсонська центральна дитяча бібліотека, дитячий відділ харківської державної бібліотеки ім. Короленка та інші.

ОХОРОНА КНИЖКОВИХ ФОНДІВ ТА СТАН БІБЛІОТЕЧНИХ ПРИМІЩЕНЬ. Щоб встановити чіткий порядок, який забезпечував би зберігання та правильне використання книжкових фондів, щоб запобігти їх розбазарюванню, Наркомос разом з ВУРПС ом з участю досвідчених бібліотечних працівників розробив мінімум бібліотечної техніки для обов'язкового запровадження у всіх масових бібліотеках.

Уряд схвалив закон про карну відповідальність за розбазарювання книжкових фондів. Проте, треба визнати, що проведена робота по охороні книжкових фондів безперечно ще недостатня. В багатьох бібліотеках книжкові фонди технічно не упорядковані, немає каталогів, не провадиться інвентаризації книжок, немає обліку читачів. В 8-й районній бібліотеці Харкова із 22.000 книжок залишилось у читачів 10 тис. книжок. По новоукраїнській районній бібліотеці заборгованість книжок за читачами дає суму понад 2¹/₂ тис. крб.

Питання про охорону книжкових фондів щільно пов'язано з станом бібліотечних приміщень. Не зважаючи на постанови партії і уряду, якими категорично заборонено переселення та виселення бібліотек з їх приміщень, ці неподобства ще є в багатьох місцях. Гарбузинську районну бібліотеку протягом останнього року переселяли

з приміщення в приміщення 6 разів, в наслідок розбазарено близько 60% книжкових фондів. Дитбібліотеку Дніпрогесу переселяли протягом 1933—34 рр. 8 разів, 6 районна бібліотека Одеси виселена в приміщення колишнього овочевого складу.

Питання з ремонтом бібліотечних приміщень стоїть дуже гостро. Останніх років вони здебільшого не ремонтувались.

Партія й уряд приділяють бібліотечній роботі величезну увагу. Бібліотека висувається на передові позиції культурного фронту. Цього вимагають зростаючі щодень культурні вимоги робітників та колгоспників.

Треба сказати, що бібліотечна управа НКО і бібліотечні сектори на місці працюють ще незадовільно. Така важлива робота, як здійснення державного контролю за роботою всіх бібліотек, а в тому числі і наукових, спеціальних, майже не розпочата. Недостатню увагу приділяється роботі дитячих бібліотек.

Недостатньо залучена ще пролетарська громадськість до бібліотечної справи, особливо комсомол, що повинен посісти почесне місце в поліпшенні роботи бібліотек, виявленні і усуненні всіх хиб, що стоять на перешкоді цій роботі.

Перед бібліотеками, радянськими бібліотечними працівниками стоять відповідальні завдання — боротися за викорінення залишків капіталізму в свідомості людей, за культурне обслуговування, за інтернаціональне виховання молодого покоління і всіх трудящих нашої великої країни.

Бібліотека — гостре знаряддя політичного впливу на маси.

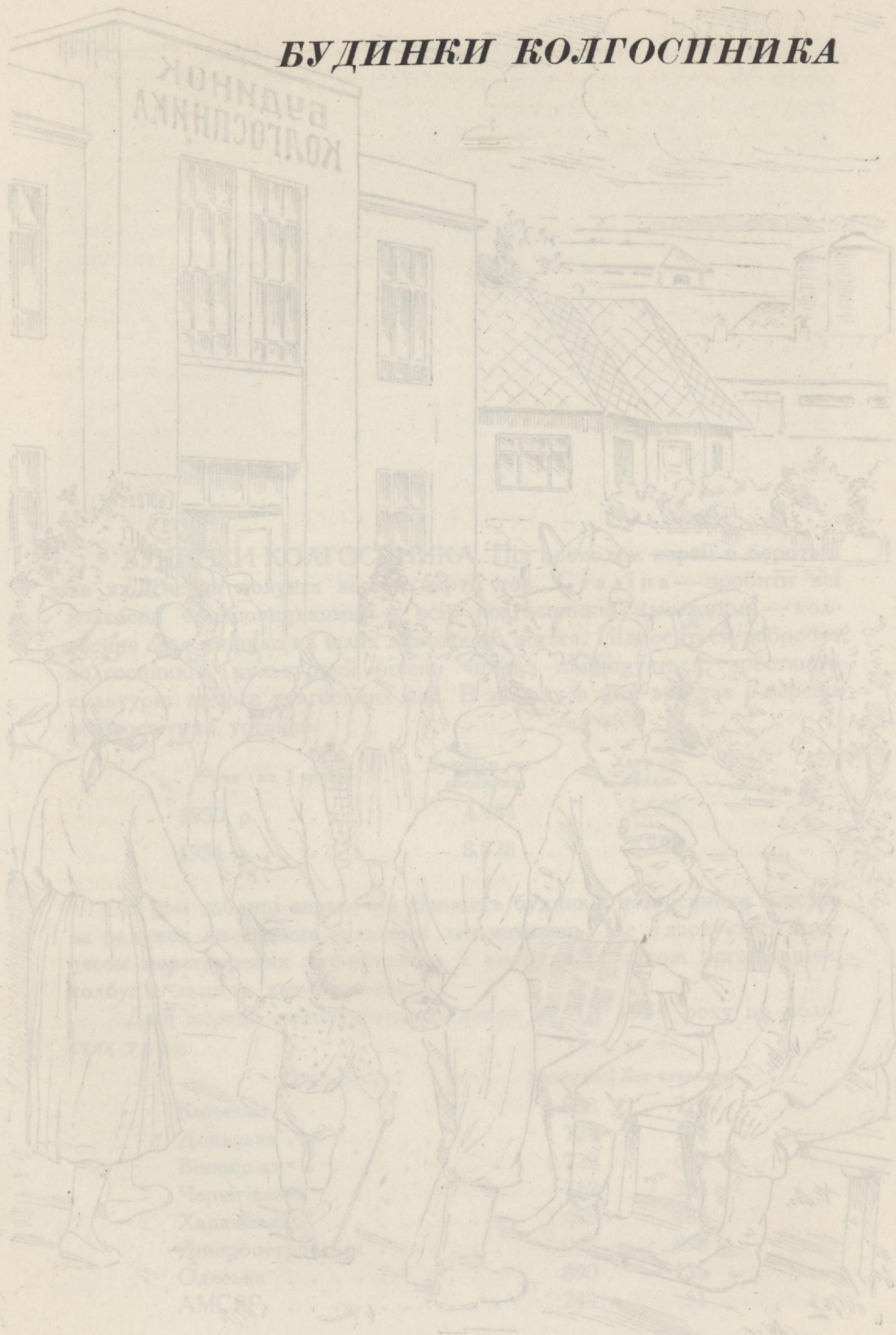
Треба до кінця викрити і добити всі ті буржуазні націоналістичні настанови та перекопчення, що мали місце в теорії й практиці бібліотечної роботи.

Треба, щоб усі партійні та радянські органи на місцях оточили бібліотеки і бібліотекарів — майстрів своєї справи — повсякденною увагою, турботою і піклуванням.

Бібліотеки повинні бути справжніми вогнищами соціалістичної культури.

БУДИНКИ КОЛГОСПНИКА

БУДИНКИ КОЛГОСПНИКА. Під проводом партії в боротьбі за здійснення лозунга вождя партії тов. Сталіна—зробити всі колгоспи більшовицькими, а всіх колгоспників заможними—колгоспне село вийшло на шлях заможного життя. Підноситься добробут колгоспників, культурний рівень чимраз підвищується, зростають культурні вимоги колгоспних мас. В зв'язку з цим зростає і мережа політосвітних установ:

Роки (на 1 січня)	Будинки колгоспника	Хати-читальні
1930 р.	4.984	5.563
1934 р.	8.828	3.353

З цієї таблиці видно, що кількість будинків колгоспника зростає за рахунок зменшення кількості хат-читалень. Це з'ясовується процесом перетворення хат-читалень в колбуди, а також організацією колбудів замість хат-читалень.

Дані мережі політосвітних установ на 1.I 1934 року по областях такі:

О б л а с т і	Колбудів [Хат-читалень]	
Київська	1.838	713
Донецька	724	141
Вінницька	1.729	637
Чернігівська	712	294
Харківська	1.623	484
Дніпропетровська	1.068	898
Одеська	890	135
АМСРР	244	51

Матеріальна база будинків колгоспника зростає з кожним роком. Асигнування по місцевому бюджету УСРР тільки на утримання колбудів зростало так:

в 1932 році	7.000.000 крб.
„ 1933 „	13.174.000 „
„ 1934 „	14.838.000 „

Ряд районів серйозно взялись до поліпшення культурної роботи в колгоспах та до піднесення культурно-побутового обслуговування колгоспників.

Силами і коштами РайВНО та колгоспів відремонтовано понад 50% всіх будинків колгоспника. Приміром, Чернігівська область відремонтувала 262 колбуди та червоних кутків 228. Дніпропетровська область відремонтувала 166 колбудів.

Будуються нові будинки колгоспника.

ПЕРЕСУВНІ ФОРМИ МАСОВОЇ ПОЛІТОСВІТНОЇ РОБОТИ. Якщо минулих років масова політосвітна робота провадилась переважно в колбудах і хатах-читальнях, то в 1933—34 році будинки колгоспника застосували нові пересувні форми масової політосвітної роботи для обслуговування колгоспників під час сільськогосподарських робіт безпосередньо в полі. З цією метою чимало колбудів організовували так звані культкомбайни, що провадили велику масово-політичну роботу.

Так, культкомбайн Черкаського колбуду у селі Дубільцях, під час збиральної кампанії великою мірою сприяв 100% виходів колгоспників на роботу і відстале в минулому село Дубільці закінчило збирання ранніх першим у районі.

Культкомбайн Білоцерківського районного колбуду (у складі: 4 пропагандистів, лікаря, агронома, кіномеханіка, радіотехніка, 11 чол. естрадної бригади, 6 чол. оркестру народних інструментів, бібліотекаря та фотографа) за час свого перебування у відсталих селах домігся виробничого піднесення, активності виробничих колгоспних бригад та колгоспів.

Культкомбайн Ладизького колбуду Уманського району обслужив 16 сіл і культурно обслуговував колгоспників безпосередньо в полі.

Такі культкомбайни були зорганізовані в багатьох районах.

Під час посівної кампанії 1934 року працювало щось коло 300 культкомбайнів; під час збиральної кампанії та хлібоздачі державі тільки по Київській, Вінницькій, Донецькій, Дніпропетровській та Одеській областях працювало 416 культкомбайнів.

В Київській, Вінницькій, Одеській та Донецькій областях під час с.-г. робіт працювало 395 пересувних бібліотек, червоних пересувних кутків — 3.759, радіопересувок — 76, кінопересувок — 322 та організовано 29 кіностаціонарок.

Чернігівщина

„Живгазетчики“

БУДИНКИ КОЛГОСПНИКА ПРИ МТС. Реалізуючи ухвалу листопадового пленуму ЦК і ЦКК КП(б)У про організацію зразкових колбудів, при МТС утворено на 15.VIII 1934 р. — 618 будинків колгоспника. Київська область — 89, Донецька — 75, Вінницька — 94, Чернігівська — 41, Харківська — 94, Дніпропетровська — 87, Одеська — 15, АМСРР — 22.

В створенні зразкових колбудів МТС і в пошвавленні політосвітної роботи на селі відіграли велику організуючу роль політвідділи МТС.

Зразкові колбуди МТС мають завдання культурно обслуговувати колгоспників, робітників МТС і МТМ та допомагати колбудам району діяльності даної МТС.

До цих будинків колгоспника централізованим порядком НКО надіслав культустаткування на 700.000 крб. (в кожний комплект входить 15 музичних інструментів, ноти, пісні, спортмайно, наочне приладдя, гри, шахи, шахмати, доміно, художні картини, портрети, бюсти і т. ін.).

Будинки колгоспника МТС мають значні досягнення в обслуговуванні колгоспників. Значна частина цих будинків уже добре устаткована, художньо оформлена, має відповідне приміщення, де широко розгорнуто політосвітроботу.

От, приміром, ЗБК Гайчурської МТС, Покровського району, Дніпропетровської області, має відремонтоване двоповерхове приміщення з кімнатою радіослухання, бібліотекою-читальнею, військово-спортивною кімнатою та зимовим театральним залом. Навколо

колбуду насаджений парк. В парку — літній театр, майданчики, крокет, кеглі, волейбол, футбол та окремий спортмайданчик, на якому устатковані турнік, трапеція, кільця та шест.

При колбуді працюють такі гуртки: драматичний український — 20 чол., драматичний німецький — 18 чол., музичний — 24 чол., волейбольних команд — 2, футбольна команда, стрілецький гурток — 34 чол., співочий — 23 чол., гурток малювання та креслення — 10 чол., гурток друзів радіо — 15 чол. та фотогурток — 6 чол.

Всі ці гуртки обслужують колгоспників як у колбуді, так і безпосередньо в полі під час с.-г. робіт.

Будинок колгоспника Сутинської МТС, Вінницької області, має зал на 300 місць та 4 кімнати. Будинок електрифікований, радіофікований, устаткований м'якими меблями та художньо оздоблений. При будинку працює звукомовне кіно, є бібліотека, читальня та кімната відпочинку; працюють гуртки: драматичний, співочий, музичний, спортивний та поточної політики.

Будинок колгоспника Волочиської МТС, Вінницької області, також має зал на 300 місць — кілька кімнат. Будинок добре обладнаний, також устаткований м'якими меблями, колбуда придбав ляльковий театр, духовий оркестр, працює 6 гуртків.

З метою підведення підсумків роботи передових зразкових колбуд МТС та поширення їхнього досвіду на всі колбуди, в

Бориспіль

Зразковий будинок МТС

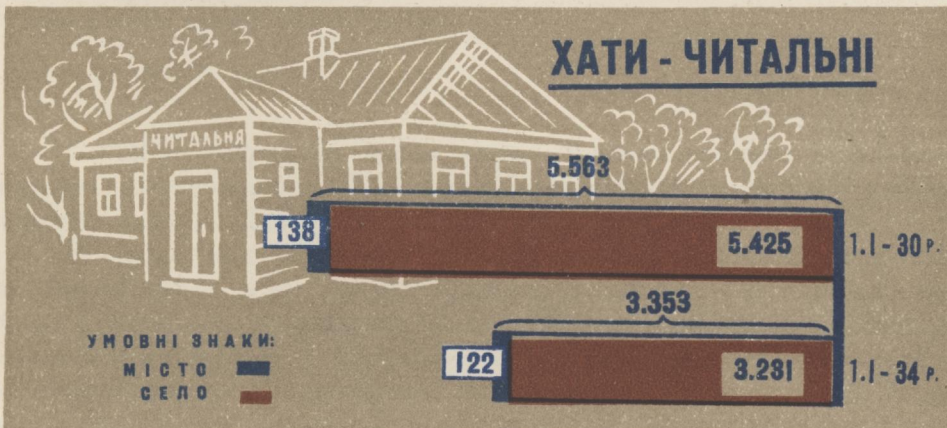
КЛУБИ ТА БУДИНКИ КУЛЬТУРИ

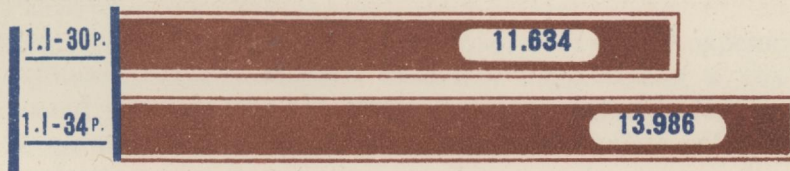
БУДИНКИ КОЛГОСП- НИКА ТА СЕЛЬБУДИ

ХАТИ - ЧИТАЛЬНІ

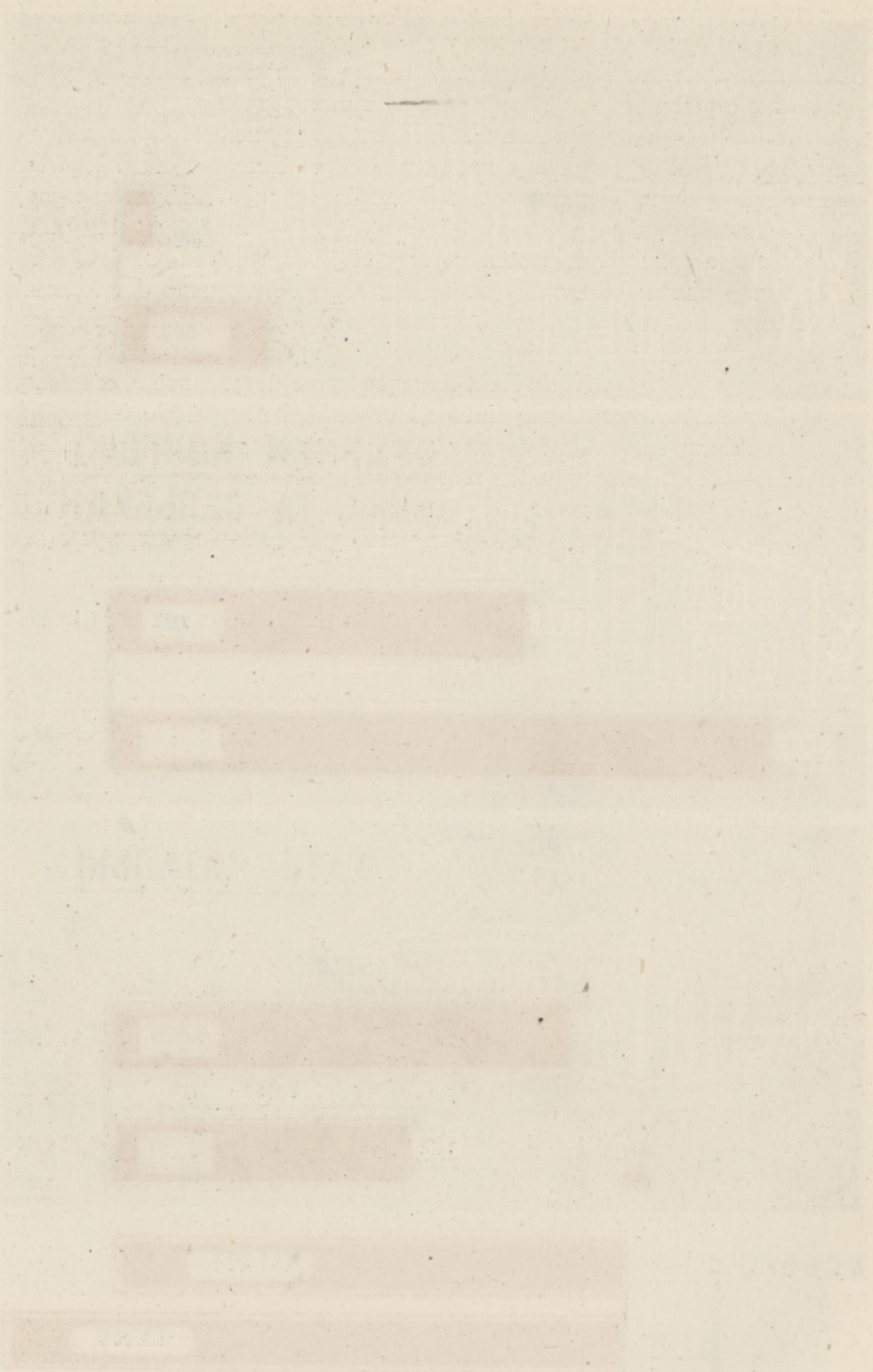

ВСЬОГО

МЕРЕЖА КЛУБНИХ УСТАНОВ УСРР

Чернігівщина, Колбуди с. Леськи

Музгурток

березні 1934 р. НКО скликав Всеукраїнський зліт завідувачів передових зразкових будинків колгоспника при МТС. На зліт прибуло 100 делегатів; учасники зльоту обмінялись досвідом своєї роботи.

На зльоті премійовано кращих завідувачів ЗБК, райінспекторів політосвіти та секретарів КСМ організацій за добру організацію і проведення політосвітної роботи.

КАДРИ. Останнім часом маємо ідейно-політичне зростання кадрів політосвітників. Проте загальноосвітний та ідейний рівень політосвіткадрів досі ще незадовільний.

Є чимало політосвітників, які крім закінчення початкової школи не мають підготовки. Досвід практичної роботи — невеличкий, бо чимала плінність працівників. Так, у Покровському районі, Дніпропетровської області, з 24 завколбудів лише один «старий» політосвітробітник, решта ж мають стаж політосвітної роботи від 2 до 6 місяців. Часто завідувачів колбудів переводять і знімають навіть без відома РайВНО.

Є випадки, коли через притуплення класової пильності у окремих керівних працівників класово-ворожі елементи попротазили в колбуди. Наприклад, Козача-Лопань, Золочівського району, Харківської області, де на посаді завідувача будинку колгоспника півтора роки був піп; Лютинським будинком колгоспника завідував куркуль;

в Драбівському районі, селі Оленівці на завідувача колбуду був призначений засуджений злочинець, розкрадач насіння.

В Сахновщанському районі інспектор політосвіти Мармур, під час розміщення колгоспників, що приїхали з окремих районів Білорусії, поширював контрреволюційні наклепи про те, що, мовляв, люди, які приїждять з інших республік, менш здатні до роботи, вони гірше працюватимуть, аніж український колгоспник і тому це буде невідно для держави.

Фактів засміченості кадрів політосвітпрацівників на селі є чимало. По очищенню їх від класово-ворожих елементів органи народосвіти зробили ще мало. Тому основне завдання органів народосвіти — забезпечити політосвітроботу такими людьми, які змогли б мобілізувати колгоспні маси на виконання лінії партії.

Щоб підвищити ідейно-політичний рівень політосвітних працівників, провадяться курси, семінари, наради політосвітників.

В 1934 році навчалось на курсах: Вінницька область — 127 чол.; Донецька — 54; Дніпропетровська — 90; Одеська — 60; Київська — 95; Харківська — 74; Чернігівська — 15; АМСРР — 10.

На всеукраїнських курсах завідувачів нацменколбудів вчилось 54 чол., на місячних курсах в Проскурові (поляків) — 16 чол.

Разом навчалось на курсах — 695 чол. Але це аж ніяк не можна вважати за достатнє, оскільки курси в областях охоплюють незначну кількість завколбудів, порівняно з тим, що потребують райони.

Велику роботу проведено по добору кадрів завідувачів зразкових колбудів МТС.

Завідувачів зразкових будинків колгоспника МТС — 584. За соцстаном (на 292 завідувача будинків) маємо робітників — 69, колгоспників — 182, службовців 21. За партійністю (на 338 завідувачів будинків) маємо: членів партії — 92, кандидатів партії — 33, ЛКСМУ — 151.

Склад райінспекторів політосвіти за останній час значно покращав. Випускники технікумів політосвіти 1934 року — 170 чол., в основному призначені на райінспекторів політосвіти та завідувачів колбудів МТС.

Отже, склад райінспекторів поповнився спеціально підготованими працівниками.

Проте, ми маємо райінспекторів політосвіти лише в 337 районах.

За даними про 246 райінспекторів за соцстаном маємо: робітників — 58, колгоспників — 141 і службовців — 52.

Таким чином маємо незадовільний стан з райполітосвітінспекторами, які мусять бути безпосередніми керівниками завідувачів колбудів. А тут, як видно з цифр, навіть не всі райони мають політінспекторів. Такий стан свідчить про незадовільне ставлення районних організацій до політосвітроботи.

ТЕХНІКУМИ ПОЛІТОСВІТИ. Для підготовки політосвітних кадрів є мережа стаціонарних навчальних закладів — технікуми політосвіти, що готують завідувачів будинків колгоспника і клубів та організаторів масової культурно-освітньої роботи. Таких технікумів політосвіти на Україні — 6. Організовані також політосвітні відділи при Артемівському та Кременчуцькому бібтехнікумах.

В 1933-34 навчальному році в цих технікумах навчалося лише 860 студентів. Тому в 1934 р. технікуми випустили лише 170 чол.

В 1934-35 навчальному році в технікумах політосвіти навчається 1240 студентів.

На перші курси набрано 670 студентів. Стабільними навчальними планами та програмами з основних дисциплін технікуми забезпечені. Навчальною літературою не цілком забезпечені, немає підручників з фахових дисциплін.

Викладачами повністю забезпечені Проскурівський та Черкаський технікуми. В решті переважна більшість викладачів працює за сполученням.

Забезпечені навчальним та житловим приміщенням певною мірою тільки Проскурівський, Артемівський, Вознесенський та Черкаський технікуми. Решта — 2 технікуми, власних навчальних приміщень не мають зовсім. Ряд технікумів потребує капітального ремонту навчальних приміщень. Більшість технікумів не мають устаткованих навчальних кабінетів, а то не мають їх і зовсім (Вознесенський, Старобільський).

Бюджет технікумів пересічно становить 120—130 тисяч крб. на одиницю і забезпечує лише утримання техперсоналу, стипендії студентам та адмінвидатки.

За останній рік НКО проробив: профіль технікуму та організаційні питання, пов'язані з підготовкою до нового навчального року.

САМОДІЯЛЬНЕ МИСТЕЦТВО. 1934 рік є роком значного зростання самодіяльно-мистецького руху. Готуючись до I-ї всеукраїнської робітничо-колгоспної олімпіади самодіяльного мистецтва, значна частина самодіяльних гуртків стабілізувалась своїм складом.

На 10.X 1934 р. відбулося близько 200 районних олімпіад з охопленням до 4.000 гуртків самодіяльного мистецтва (майже 50% всієї мережі).

У справі керівництва самодіяльним мистецьким рухом пророблено таке:

1. Проведено влітку 1934 року всеукраїнський півторамісячний семінар витівників на 50 чол.
2. Влітку 1934 р. були організовані всеукраїнські півторамісячні курси перепідготовки керівників самодіяльного мистецтва на 80 чол.
3. Видана збірка п'єс для самодіяльних театральних гуртків тиражем 40.000 примірників, 6 п'єс, 2 збірки хорових співів.

Підготовлено до друку збірник малих форм і порадник керівникові драмгуртка.

З хиб у галузі самодіяльного мистецького руху слід відзначити недостатність кваліфікованих кадрів. Склад керівників самодіяльного мистецького руху до того ж дуже засмічений націоналістичними класово-ворожими елементами. Приміром, в селі Мошни, Черкаського району, було викрито 3 куркулів, що пролізли в драмгурток і тягли його на націоналістичні позиції. Фактів протягування націоналістичного репертуару є чимало.

Хиби в роботі самодіяльних мистецьких гуртків є наслідок ще й того, що місцеві організації не приділяли достатньої уваги цій справі.

Були такі навіть органи наросвіти, які відповідали: «Самодіяльного мистецтва у нашому районі немає» (Кам'янський, Чорнобаївський, Канівський та ін. райони).

Центральна станція самодіяльного мистецтва, організована при НКО, приступила до виявлення і реєстрації талантів з тим, щоб організувати для найкращих з них навчання. Крім того, намічено організувати виставку робіт художників самоуків і образотворчих гуртків.

З хиб слід зазначити відсутність планового постачання гурткам п'єс і нот, а також приладь, гриму, париків, фарб і т. ін. Обласні бази самодіяльного мистецтва цією справою не займаються. Нині порушено питання про утворення крамниці «все для самодіяльного мистецтва», через яку організовано надсилатимуться на місця посилки (п'єси, ноти, приладдя).

Колгосп ім. Хатаєвича

Волочиськ, Колбуди

Танки на майдані

ХАТИ-ЛАБОРАТОРІЇ. Надаючи великого політичного та господарського значення організації та роботі колгоспних хат-лабораторій, що утворилися на Україні з ініціативи П. П. Постишева, НКО, ідучи на допомогу колгоспним хатам-лабораторіям в інструктажі та методичному обслуговуванні, поставив перед собою завдання організувати при всіх обласних будинках колгоспника інструктивно-методичні хати-лабораторії.

В 1934 році організовано 4 хати-лабораторії: в Одесі, Харкові, Києві та Дніпропетровську. В хатах-лабораторіях обладнані такі відділи:

1. Грунтознавства	9. Спеціальних культур
2. Метеорології	10. Кормоздобування
3. Меліорації	11. Зоо-ветеринарний
4. Боротьби з бур'янами	12. Молочарської справи
5. Боротьби з шкідниками	13. Механізації та організації
6. Контроль над насінням	с.-г. виробництва
7. Яровізації та селекції	14. Рекомендованої с.-г. літера-
8. Технічних культур	тури для колгоспних хат-
	лабораторій.

До організації хат-лабораторій та проведення в них методично-консультаційної роботи залучено наукових працівників, фахівців

науково-дослідчих сільськогосподарських інститутів та сільськогосподарських установ.

Основний напрямок роботи хати-лабораторії при Облбудинку колгоспника полягає в науково-методичному та інструктивно-показовому обслуговуванні завідувачів хат-лабораторій колгоспів і колгоспників області, що приїждять спеціально для ознайомлення з роботою обласної хати-лабораторії, а також тих колгоспників, що зупиняються в заїздах та готелі будинку колгоспника.

Здійснюється живе шефство над хатами-лабораторіями тих районів, що розташовані поблизу обласного центра, так, одеська хата-лабораторія при Облбудинку колгоспника здійснює шефство над хатами-лабораторіями 5-ти районів, харківська хата-лабораторія організувала опорну хату-лабораторію в артілі ім. Леніна (Харківської приміської смуги), вивчається досвід та подається допомога хатам-лабораторіям в колгоспах району діяльності Куп'янської МТС.

КУЛЬТОБСЛУЖУВАННЯ РАДГОСПІВ. В організації культ-обслуговування радгоспів НКО здійснив такі головніші заходи: надіслано й встановлено в радгоспах 22 стаціонарних та 12 пересувних кіноапаратів. До 19 радгоспів надіслані кіноскопи з набором кінострічкових діапозитивів.

До збиральної кампанії всім радгоспам надіслано по 4 комплекти масово-політичної літератури, лозунги та плакати для устаткування червоних польових палаток.

Запоріжжя

Культомбайн Б. К.

Хата-лабораторія

Практична робота

До зернових, тваринницьких та бурякових радгоспів надіслано культустаткування червоних кутків в кількості 1.022. До кожного комплексу входить: шашки, шахи, доміно, макет стінгазети «Ільчовка», портрети, картини, плакати, література тощо.

КУЛЬТОБСЛУЖУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КАМПАНІЙ. Щодо культобслуговування колгоспів безпосередньо в полі, 1933 та 1934 рр. слід відзначити, як роки рішучої перебудови керівництва НКО культроботою під час сільськогосподарських кампаній. Якщо минулих років керівництво здебільшого носило паперовий характер, то 1933 і 1934 рр. НКО вжив цілком конкретних і непосредніх форм керівництва.

Так, наприклад, підготовка до весняної засівної кампанії 1933 р. розпочалася складанням єдиного державного плану культобслуговування, до реалізації якого залучені різні центральні організації. Крім надісланого на місця інструктивного матеріалу, НКО застосував широкий інструктаж політосвітних працівників і культармійців по радіо.

Крім того, провадилися спеціальні наради як з центральними працівниками, так і з місцевими. Проведено рейд перевірки виконання єдиного плану культобслуговування.

Підготовка до збиральної кампанії 1933 р. набула ще більшої конкретності. Не обмежуючись надсилкою директив та відрядженням своїх працівників, НКО виготовував ряд підручних матеріалів, необхідних для культроботи в полі. Видані методичні брошури, збірники художнього читання під назвою: «Працюй ударно — відпочивай культурно», п'єси для вистав у бригадах, макети стінних газет і все це великим тиражем було надіслано на місця, безпосередньо в колгоспи. Напередодні весняної сівби 1934 р. на всеукраїнському зльоті передових колбудів був підсумований досвід колбудів в обслуговуванні весняної сівби.

До посівкампанії був організований похід за чисту колгоспну хату, за лазню, пральню, чайну. Слід відзначити цікаву роботу Волноваського району, який за час підготовки до весняної сівби організував 24 лазні, 7 перукарень, 4 культчайні по колбудах.

Великий успіх мали жіночі культурно-побутові конференції.

До збиральної кампанії 1934 р. виготовлено культматеріали: макет польової стінгазети, макет дошки соцзмагання й ударництва, брошури художнього читання, інструкція про роботу червоного кутка, збірка пісень.

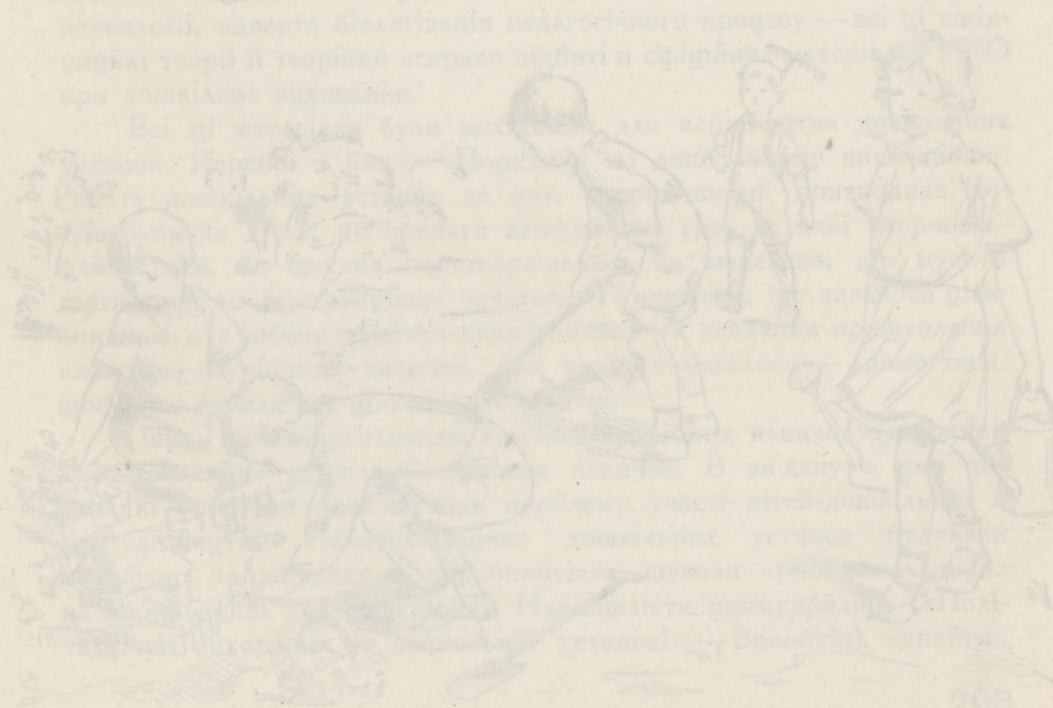
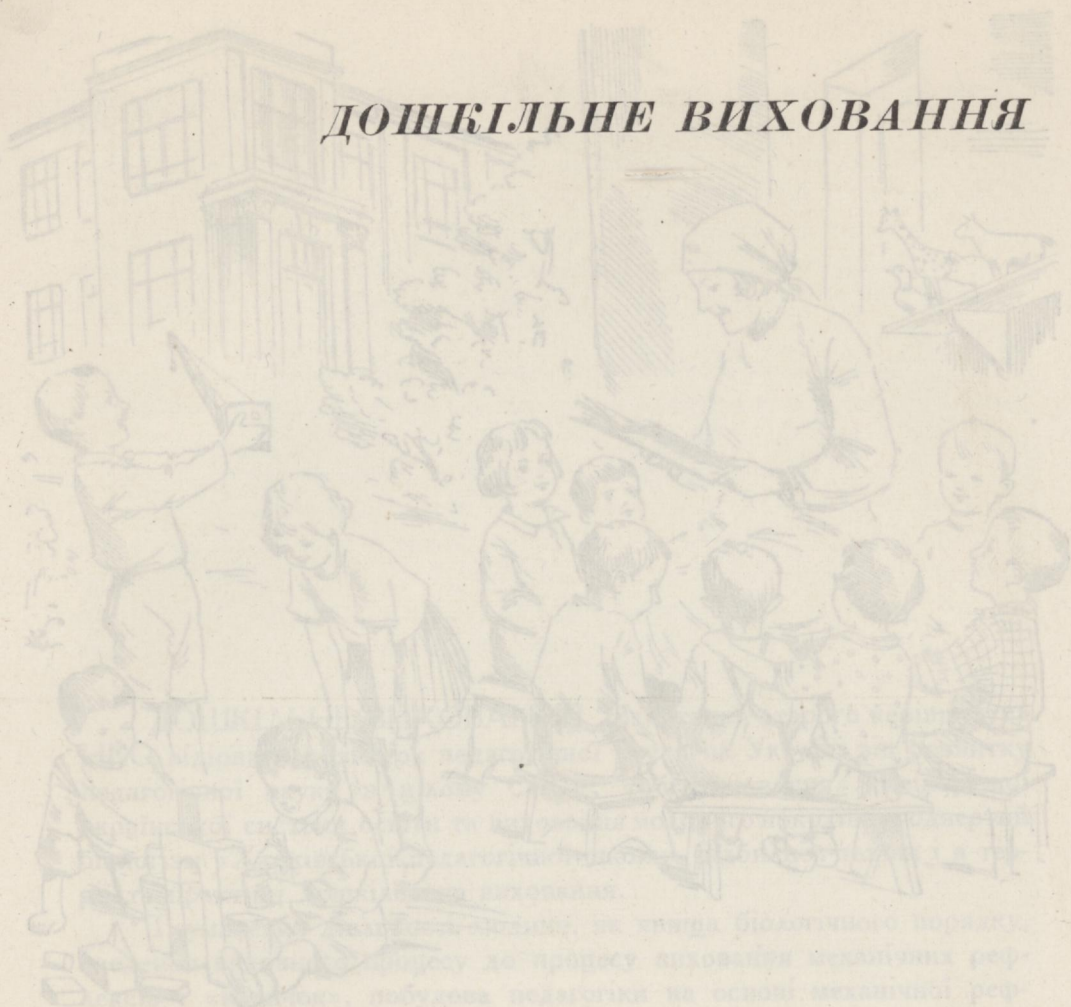
Всі ці матеріали дали певний ефект. Польова стінгазета, голосне читання газет, гра в шашки і доміно, виступи бригад самодіяльного мистецтва стали у полі звичайним явищем. Наприклад, Коростенський район надіслав відомості, що з одержанням культматеріалу за 1 місяць видано 68 польових газет, Кременчуцький район, не задовольняючись кількістю надісланих макетів стінгазет, скопіював їх і надіслав до колгоспів. В Сталінському районі теж виготовлено 2.500 макетів польових газет. Культробота в полі за останні роки збагатилася на так звані пересувні. Одеська область під час весняної сівби мала 68 пересувних баз, а під час збиральної 93. Донецька область мала 56, а Вінницька — 79 пересувних баз.

В лютому — березні 1934 року проведено всеукраїнське колгоспне читання (з відповідними бесідами) матеріалів і ухвал XII та XVII з'їздів партії, для чого в централізованому порядку НКО надіслав до всіх районів матеріали XII та XVII з'їздів партії українською мовою та мовами національностей.

В цілому ж стан політосвітної роботи ще не відповідає ростучим вимогам трудящих мас. Основна причина цього полягає у відсутності належної уваги до цієї важливої справи місцевих органів, в тому числі й наросвіти. Не менш важливе значення має й відсутність та плінність кадрів. НКО також треба значно поліпшити керівництво, зокрема методичне, політосвітроботою.

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ. Намагання старого керівництва НКО відірвати розвиток педагогічної науки на Україні від розвитку педагогічної науки в цілому СРСР, «обґрунтування» специфічної української системи освіти та виховання молодого покоління, одвертий біологізм «Харківської педагогічної школи» відбилися також і в теорії та практиці дошкільного виховання.

Тлумачення діяльності людини, як явища біологічного порядку, зведення виховного процесу до процесу виховання механічних рефлексів і «навичок», побудова педагогіки на основі механічної рефлексології, одверта біологізація педагогічного процесу — всі ці шкідливі теорії й теорійки яскраво відбиті в офіційних матеріалах НКО про дошкільне виховання.

Всі ці матеріали були вихідними для керівництва дошкільних установ. Перший з них — «Порадник по дошкільному вихованню». Робота дошкільних установ за цим «порадником» призводила до муштрування дітей, до повного заперечення гри, дитячої творчості, фантастики, бо дитина перетворювалася на манекена, що мусить діяти лише за «інструкцією» педагога. Ті вказівки, що давалося цією книжкою для роботи педагога-дошкільника — є завдання прищеплення «життєво-потрібних» навичок, при чому вимагалось — «домогтись, щоб діти робили все цілком автоматично».

Поруч з «прищепленням життєво-потрібних навичок» вимагали «прищеплення» соціально-корисних навичок. В зв'язку з цим дошкільні установи розв'язували проблему участі дітей-дошкільнят в соціалізації: «політехнізацію» дошкільних установ будували виключно на зв'язках з виробництвом, шукали «робітного місця» на виробництві для дошкільнят. Націоналісти примудрялись («Політехнічне виховання в дошкільній установі» — Волобуїв) «знайти»

дітям на виробництві певну працю (наклеювання ярликів на ящики, розмотування ниток і т. ін.).

Такими настановами керувались дошкільні установи аж до 1933 року.

Програма видання 1932 року, що нею керувалися заклади дошкільного виховання України, являє собою намагання старого керівництва НКО створити на дошкільній ділянці «свою українську» програму.

Ця програма не могла забезпечити здійснення основних завдань комуністичного виховання, не сприяла правильному розвитку всіх здібностей дитини.

Робота за цією програмою викликала у дітей нудьгу, незадоволення, гальмувала й перешкоджала вихованню міцної, здорової, життєрадісної зміни, бо вона перевантажувала дітей сухими абстрактними знаннями, витискуючи гру з життя дітей, ставлячись до гри як до допоміжного засобу, бо основним за цією програмою вважалося працю, а гра мала лише службове значення для опанування програмних знань і умінь.

На практиці це приводило до того, що гра, казка, дитяча творчість, самодіяльність були витиснені з дошкільних установ. Не було, звісно, належного місця і дитячій іграшці (такі іграшки, як ляльки, навіть було заборонено виробляти).

Діти-дошкільники за цими програмами мали «знати й вивчати виробництво», «знати управління й керівництво підприємством» «знати життя, роботу й управління колгоспами».

З викриттям шкідників «Харківської педагогічної школи», НКО програму 1932 року скасував.

Борючись з усіма викривленнями, що були в роботі серед дошкільнят, НКО видав ряд методичних матеріалів до роботи дитячих установ. Зокрема, були видані матеріали на допомогу вихователі-колгоспниці. Проте, в цих матеріалах ще не запобігли всім минулим помилкам і вони відбилися, зокрема, в таких книжках, що їх було затверджено дошкільним відділом НКО, як «Методика проведення свята Червоної армії в дитячому садку», «Робота дошкільного закладу весною і влітку».

НКО провів ряд нарад практичних робітників, методичного активу з робітниками дослідних станцій, ударниками дошкільних установ, на яких опрацьовували питання роботи з дошкільнятами.

В наслідок цього в роботі дошкільних установ маємо за останні роки ряд досягнень: збільшена увага фізичному вихованню дітей, санітарно-гігієнічному стану установ, додержанню встановленого режиму, оздоровленню дитинства. Ряд дошкільних установ домоглися перевезення на літні місяці дітей на курорти (Харків, Дніпропетровськ, Київ й т. ін.), оздоровлення дітей на літніх майданах, збільшення норм харчування на літні місяці. В окремих місцях (Дніпропетровськ) організовано взимку сон дітей на повітрі і т. ін. Проду-

Дитсадок

Саногляд

мано планування роботи з дітьми, робота над удосконаленням методичних прийомів—все це свідчить за більш налагоджену роботу в дошкільних установах, порівняно з тим хаосом у них, що був попередніх років.

Під час зльоту ударників дошкільних установ, що відбувся на весні 1934 року, визначено ряд дитячих установ, робота яких стоїть на значному рівні. Нині можемо вже говорити за виділення найкращих установ, як зразкових. Зараз уже виділено 60 дитсадків на затвердження НКО, як зразкових.

Поліпшилось за останні роки і методкерівництво дошкільними установами. В чималій кількості міст маємо спеціальних працівників дошкільних установ. Організовано методкабінети по великих виробничих центрах, що працюють над піднесенням якості роботи дошкільних установ, по багатьох районах регулярно проводяться методичні наради дошкільних робітників, на яких обговорюється кращий досвід педагогічної роботи, де педагоги-дошкільники опрацьовують методичні питання роботи з дітьми.

ОХОПЛЕННЯ ДОШКІЛЬНЯТ ДИТЯЧИМИ УСТАНОВАМИ. Успіхи соцбудівництва років першої та другої п'ятирічки, залучення жінки до виробництва — сприяли значному поширенню мережі дошкільних установ, зокрема дитячих садків, особливо за роки між XII та XIII Всеукраїнськими з'їздами рад.

ЗРОСТАННЯ МЕРЕЖІ СТАЦІОНАРНИХ ДОШКІЛЬНИХ УСТАНОВ.

В 1929 р. установ	484	охоплено дітей . . .	22.445
„ 1930 „ „	1.021	„ „ . . .	56.148
„ 1933 р. „	2.837	„ „ . . .	144.172

За планом до кінця 1934 року передбачено організувати установ 4.900 з охопленням дітей 245.000.

Ці цифри свідчать про значне зростання контингентів дітей, що охоплені стаціонарними дошкільними установами. Починаючи з 1930 р. по 1933 р. маємо збільшення в 7 разів. Якщо порівняти зростання мережі дошкільних установ 1928 р. до 1933 р., то маємо збільшення в 11,4 раз.

За демографічними даними УНГО дітей дошкільного віку 4—7 років на Україні є 3373,1 тисяч. Процент охоплення стаціонарною мережею дошкільних установ дітей дошкільного віку становить 6,3%; по містах та робітничих селищах 21,4%, по селу 2,25%. Якщо проаналізувати стан обслуговування дошкільними установами дітей робітників провідних галузей промисловості, то маємо таку картину: дітей робітників вугільної промисловості охоплено 11,5%; дітей робітників хемічної промисловості охоплено 17,0%.

Такий стан маємо через те, що дошкільні установи досі ще не мають твердої матеріальної бази.

Не мобілізована ще достатньою мірою увага всієї пролетарської громадськості (профспілок, господарських організацій тощо) — навколо дошкільного виховання.

Це й призвело до затримки розвитку мережі дошкільних установ в районах розташування важкої промисловості (Донбас, Дніпропетровськ, Харків).

Проте, великі гіганти промисловості мають дитячі садки з тривалим робочим днем (10—12 годин). На тих виробництвах, де більшість робітників — жінки, є дитсадки з вечірньою та нічною зміною (швацька фабрика ім. Тінякова, трикотажна фабрика ім. Кутузова, завод ім. Томського і т. ін.).

При таких великих гігантах як ХТЗ, ХЕМЗ, завод «Більшовик» (м. Київ) і т. інше є дитсадки інтернатного типу, де діти перебувають протягом 5 днів і лише на вихідний день мати робітниця забирає дитину додому. Як правило, всі інші дитсадки працюють не менш 8 год., в той час, як в 1928-29 р. тривалість робочого дня в основному становила 4—6 годин.

Це характеризує певні досягнення в пристосуванні роботи дошкільних установ до характеру та умов виробництва. Щодо сезонної мережі дошкільних майданців на селі, то маємо теж велике зростання, особливо влітку 1933 р., коли замість 632.000 дітей, передбачених за планом, охоплено за час засівної та збиральної кампаній 940.000 дітей дошкільного віку (зростання на 137% до плану).

Як позитивне явище 1934 року в роботі дошкільних установ на селі треба відзначити активну участь колгоспів та політвідділів МТС в організації та керівництві дитмайданцями. Так, приміром, в Одеській області, в Голопристанському районі, у колгоспі «Червоний Жовтень» в лютому, за активною участю колгоспу та політвідділу, своєчасно відремонтовані приміщення для майдану на 40 дітей. Майдан був цілком обладнаний, забезпечений педперсоналом та фондами харчування; в колгоспі «Червона Зірка» теж було пристосовано приміщення для майдану на 80 дітей дошкільного віку. В майстернях колгоспу зроблено меблі, ліжка, стільці, столи тощо.

Дитсадок

Сон на повітрі

В Київській області з допомогою політвідділів організовано 55 зразкових дитмайданів.

Ці факти свідчать про те, що окремі колгоспи своєчасно, разом з підготовчою роботою до весняної засівної, турбувалися про забезпечення дітей дитячими установами.

На селі, при великих радгоспах та колгоспах, нині сезонна мережа дитсадків перетворюється на стаціонарну, де працює багато жінок. По Дніпропетровській області намічено закріпити майданці на 59.000 дітей. По Донецькій області — 104 дитмайданці на 6.447 дітей. По Вінницькій області за відомостями 9 районів закріплено 29 дитустанов на 1.403 дітей.

В якості роботи дошкільних установ на селі в 1934 році є певні досягнення порівняно з минулими роками. Якщо в минулому році майже всю мережу дошкільних майданців організовувалось разом з мережею дитячих установ, що обслужують дітей ясельного віку (молодше 4 років), то в цьому році майже у всіх колгоспах дошкільні майдани були відокремлені від ясел і працювали за своїм планом та режимом. Щоб забезпечити сезонну колгоспну мережу дошкільних установ методлітературою, видано в цьому році серію популярних брошур для вихователів дитячих садків колгоспу.

ОБСЛУЖУВАННЯ ДІТЕЙ НАЦМЕНШОСТЕЙ. В обслуговуванні дошкільним вихованням дітей нацменшостей старе керівництво НКО робило ті ж перекручення лєнінської національної політики, що і в політехнічній школі. В ряді міст та районів провадилась примусова українізація, євреїзація. Так, в Кременчузі з 74 дошкільних груп були лише 3 єврейські, а решта всі українські, не вважаючи на те, що рідна мова значної частини дітей була єврейська та російська. В Благоївському районі з дітьми, які говорять молдавською й болгарською мовами, робота провадилась українською мовою. В Маріупольському районі в грецьких дитячих садках виховательки хоч і розмовляли грецькою (рідною) мовою, але книжки дітям читали російською, пісні розучували українською мовою. Всі ці хиби рядом заходів НКО в основному усунуті і дітей нацменшостей обслужують рідною мовою.

Були випадки, коли нацменсадки (на Чернігівщині — Ніженський єврейський дитсадок, Одеса — польський дитячий сад) перебували в гірших умовах, ніж інші дошкільні установи. Після вжитих НКО заходів нацменівські садки взято на утримання місцевого бюджету, поліпшено їх матеріальний стан. При загальному зростанні мережі дошкільних установ значно поширюється і мережа, що обслужує дітей нацменшостей.

Діти колгоспів

КАДРИ. Серед дошкільних робітників засміченість класово-ворожими елементами не менша, аніж серед учительських кадрів.

Всього дошкільних робітників стаціонарних закладів на Україні понад 13.000. Якість дошкільних кадрів не цілком задовільна. В дошкільних установах працює чимало людей з нижчою освітою, мало-кваліфікованих. Також малий партійно-комсомольський прошарок (3%).

За неповними відомостями з місць видно, що серед переважно дошкільних працівників на Україні з нижчою освітою—60%, з середньою—35%, а з вищою лише 5%, та й ті припадають на великі міста (Київ, Харків, Одеса).

З загальної кількості дошкільних працівників Донбаса з вищою освітою лише 1,5%, з середньою—11,6%, з нижчою—36,9%.

Система підготовки дошкільних кадрів на Україні не відповідає потребам та зростанню мережі дошкільних установ. Для сезонної мережі кадри готується на короткотермінових курсах з таким розрахунком, що кращі робітники закріплюються за стаціонарною мережею.

1933 року випущено з 3- та 6-місячних курсів 12.945 чол., а 1934 року 19.088 (для міста та села).

Щоб підготувати дошкільних робітників для сезонної мережі, по областях були організовані короткотермінові курси з колгоспниць. 1933 року через такі курси пропущено 12.945 чол., а в 1934 році 16.236. Це безумовно сприяло поліпшенню якості кадрів на селі.

Сталіно

Дошкільнята

Запоріжжя

Діти за їжею

Проте, такі короткотермінові курси вже не задовольняють потреб дошкільних установ на селі. Надалі треба забезпечити бюджетом курси підготовки педагогів для сільської мережі на більш довгий термін (не менш 6 місяців), без відриву від роботи в колгоспі, через прикріплення їх до шкіл для проходження курсу загальної освіти в першу чергу, до чого скеровані заходи НКО на 1935 рік.

Крім короткотермінової підготовки працівників для дошкільних установ дають педтехнікуми. В 1931-32 році було лише 8 педтехнікумів. В 1933 р. — 36 дошкільних відділів при педтехнікумах. В 1934 р. мережу педтехнікумів переглянуто так, що дошкільні відділи залишились лише там, де є краща лектура, відповідна практична та навчально-матеріальна база. В наслідок такої реорганізації педтехнікумів ліквідовано 11 дошкільних відділів, замість них організовано нових 6 відділів. Випущено дошкільними відділами педтехнікумів в 1931 р. 58 студентів; в 1933 р. — 556; в 1934 — 481, а в 1935 році буде випущено 588.

Щодо підготовки дошкільних працівників в педагогічних вищах маємо такий стан: в 1933-34 році при педвищах було 4 дошкільних відділи. В цьому році після реорганізації був набір лише в Харкові.

Такий стан підготовки дошкільних кадрів вимагає переглянути в 1935 році систему підготовки їх з метою збільшення набору на

дошкільні відділи технікумів та вишів. Треба забезпечити організацію Дошкільного інституту на Україні та факультетів при педвишах, щоб забезпечити підготовку доброякісних кадрів.

КНИЖКА ТА ІГРАШКА ДЛЯ ДОШКІЛЬНЯТ. Шкідливі настанови старого керівництва НКО та «Харківської педагогічної школки» позначились також і на дитячій книжці для дошкільнят. Заперечення казки, фантастики, відкидання взагалі потреби окремої книжки для дітей призводили до того, що книжка, що її давали дітям, була чи шкідливою ідеологічно, чи змістом неприступна дітям. Дитячі інтереси, дитячі потреби, як і в інших галузях педагогічної роботи, тут були занедбані. Можна навести кілька прикладів такої книжкової продукції: «Будівники» Молія й Омбілевич. В цій книжці ідеалізується куркульський хутір, співається дифирамби одноосібному господарству, художнє оформлення цілком відповідає змістові. Ось друга книжка на тему з нашої промисловості: «Магнітобуд» — текст Л. Зимового, оформлення Дайца — це набір беззмістовних слів, а малюнки машин подано так, що вони лякають малих дітей. Не краще видано й книжку «Сітки, цвяхи, ланцюги» — текст Куделі, оформлення Крюкова.

Але поруч з такими книжками класово-ворожі елементи книжки з націоналістичним змістом добре оформляли, подавали з хорошим художнім текстом.

Ліквідуючи наслідки шкідливих націоналістичних настанов старого керівництва, в 1933-34 році НКО розгорнув видання дитячої книжки, що дало вже свої наслідки, які позначалися в виданні нових цікавих, добре оформлених книжок для дошкільнят, у виданні казок не лише українською мовою, а й мовами нацмен. Перекладено на українську мову найкращі твори з російської мови авторів — Чуковського, Маршака, Барто тощо. Правда, це лише початок роботи, бо кількість книжок для дітей, що їх видав за 1934 рік Дитвидав, зовсім не задовольняє потреб на дитячу книжку ні дошкільних установ, ні родини, бо за 1934 рік видано лише 29 книжок для дошкільнят.

НКО цілком перебудував роботу щодо дитячої іграшки.

До 1933 року зовсім не приділяли уваги дитячій іграшці, цим питанням не займалися. Іграшки в основному виробляли кустарні артілі, не маючи від НКО ні керівництва, ні контролю. Частково в цьому питанні працював і Наркомлегпром, при якому існувала міжвідомча науково-методична рада, яка в основному працювала над наочним навчальним приладдям, але іноді туди потрапляла на розгляд і дитяча іграшка. Ця ж НМР керувала й тими підприємствами, що виробляли дитячу іграшку.

Такий стан з дитячою іграшкою, коли ще взяти на увагу те,

Харків, Садок ім. П. П. Постишева

Дитячі розваги

що в самому НКО іграшку ігнорували, а в роботі дитячих установ іграшку не вживали (бо «теоретики» з Харківського УНДІПу визначали іграшку, як педагогічне безсилля), а коли вживалося, то напівлегально. Цей стан призвів до того, що й невелика кількість підприємств, які виготовляли іграшку, припинили в той час її випуск і переключилися на інший асортимент, а ті, що продовжували виробляти, виготовлювали її такої якості і змістом й оформленням, що іграшка була непридатна.

Починаючи з 1933 року, НКО ліквідував цей стан з виготовленням дитячої іграшки, провів всеукраїнську нараду в справах іграшки з представниками від партійних організацій підприємств по виробництву іграшок та торговельної мережі, з педагогами та науковими працівниками і художниками.

Ця нарада широко поставила питання про основні вимоги до дитячої іграшки, її роль у вихованні дитинства, вимоги до торговельних та виробничих організацій. Тов. Постишев, який виступив на нараді, накреслив програму дій до організації в широкому масштабі високоякісної дитячої іграшки.

1933 року НКО організував міжвідомчу раду в справі дитячої іграшки. Вперше внесена була чіткість і ясність у керування цією справою як по лінії ідеологічній, науково-методичній, так і по лінії виробничій.

Згідно з постановою Раднаркому УСРР Трест політехнічного обладнання та іграшки передано НКО. Отже, НКО має вже змогу керувати підприємствами, що виробляють дитячу іграшку.

Разом з цим під керівництвом тресту перебудовує свою роботу лабораторія іграшки, яка до цього часу була в системі промислової кооперації.

Проте, не зважаючи на ряд заходів, що їх здійснив НКО, досі не можна сказати, що іграшка відповідає тим вимогам, які ставлять дитячі установи, діти й батьки.

Причиною цього є те, що:

1. Ті 14 фабрик, що їх має трест, а також невелика кількість артілей виробляють ще невелику номенклатуру іграшки.
2. Не розгорнуто виготовлення іграшки лінією ширвжитку (лише завод «Серп і молот» в Харкові розгорнув цю роботу).
3. Промислова кооперація цією справою не цікавиться.
4. Дуже низька кваліфікація робітників артілей та підприємств, що виробляють іграшку.
3. Низька якість обладнання підприємств іграшки.

МАТЕРІАЛЬНИЙ СТАН ДОШКІЛЬНИХ УСТАНОВ.

Бюджет дошкільних установ складається з таких джерел: з коштів місцевого бюджету, страхових кас, господарських, громадських організацій, шефів та коштів батьків.

За останні роки маємо зростання місцевого бюджету на дошкільне виховання.

Асигнування з місцевого бюджету на дошкільне виховання по Україні в 1928 році дорівнювали не більше 1 міл., а в 1934 році маємо 11,3 млн. Лише по Донецькій області на дошкільне виховання асигновано в 1934 році 1356 тис. крб., по Дніпропетровській області — 1154 тис., Харківській — 3.320 тис. крб. Проте, цей бюджет безумовно не задовольняє потреб зростання мережі дошкільних установ. В бюджеті на дошкільне виховання це складає в 1934 році лише 8—9% і дорівнює 11302,8 тис. крб., решта видатків покривається з інших джерел за єдиним фінпланом.

Але ті кошти, що ураховано за планами всіх організацій, що фінансують дошкільні установи, не покривають усіх видатків на дошкільне виховання. В 1933 році замість 45 міл., які мали за єдиним фінпланом, потрібно було 84.700.480. В 1934 році замість запланованих 73 міл. потрібно 114 міл. (з розрахунку пересічної вартості утримання дитини на рік по місту — 450 крб., на селі — 360 крб.).

Мелітополь, Дитсад ім. 8 березня

Медогляд

Отже, маємо значний розрив у фінансуванні дошкільних установ, а тому стан дошкільних установ як стаціонарних, так і сезонних важкий. Це відбивається і на якості роботи. Щоб поліпшити стан, необхідно зміцнити матеріально-фінансовий стан дошкільних установ, для чого потрібно, насамперед, збільшити асигнування по місцевому бюджету, забезпечивши цим коштом зарплату педагогічному персоналові, і добитись збільшення асигнувань з коштів соцстраху від підприємств, громадських організацій.

Щоб поліпшити харчування дітей, чимало дошкільних установ організовують допоміжні господарства. Наприклад, весною 1934 р. в Донецькій області організовано при 286 дитсадках (з загальної кількості—633 дитсадків) допоміжні господарства, де засіяно 295,61 га городніх та зернових культур, є 27 коров, 196 свиней тощо. Допоміжні господарства дитячих садків в містах: Сталіно, Макіївці, Луганську, Кадіївці та ін. стали вже на твердий ґрунт і це дає значний ефект у підсиленні харчування дітей.

Щоб поліпшити справу харчування в дошкільних установах, треба здійснити такі заходи:

1. Зобов'язати систему робітничого постачання забезпечувати харчовими продуктами дошкільні установи.
2. Організувати базу для розгортання допоміжних господарств при дошкільних установах.

